

Haýsy gämi halas edilmeli?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Haýsy gämi halas edilmeli? HAÝSY GÄMI HALAS EDILMELI?

Zähmet ykdysadyýeti boýunça professor Eziz Çelik «BirGün» gazetinde şeýle ýazdy:

«Uly iş jenaýatlary orta atylanda zol gaýtalanýan pikirleriň birem iş-önümcilik heläkçilikleriniň 98%-niň öňüni alyp bolýanlygydyr. ABŞ-da 30-njy ýyllarda geçirilen barlaglara esaslanýan bu pikir dogry. Emma bärden gaýdýar. İş-önümcilik heläkçilikleriniň 100% öňüni alyp bolýar. 30-njy ýyllaryň ylmy-tehniki mümkünçiliklerine esaslanyp üsti ýetirilen bu pikir üstünden togsan ýyl geçensoň ylymda, tehnologiya, iş tejribesinde toplanan ummasyz uly gordan soň galan bary-ýogy 2%-niň nädip öňüni alybilmesin?»

Professor Çelik mysal berdi:

“ABŞ-nyň Zähmet ministrliginiň berýän maglumatlaryna görä 1930-njy ýylда 644 müň magdan işçisiniň 2 müň 63-i ölüm pidaly iş-önümcilik heläkçiliklerinde wepat bolupdyr. ABŞ magdan känlerinde 1930-njy ýylда ölüm howply iş-önümcilik heläkçilikleriniň ýygylgy 100 münde 320. 2020-nji ýyldw ABŞ-da 64 müň kömür işçiden ölüm pidaly iş-önümcilik heläkçiliği bary-ýogy 5. Ölüm pidaly iş-önümcilik heläkçilikleriniň ýygylgy 90 ýylда 100 münde 320-den 7,8-e düşüpdir. Diýmek, boljagam eken-ä, «kysmat» däl eken-ä!»

Ýagdaý şeýle-de bolsa, häzir ýurdumyzda:

Döwletiň, häkimiyetleriň işçilere, zähmetkeşler toparlanmalaryna neneň garayandygy belli...

Reňki gitdigiçe «saralyp-solup» «eldekileşdirilen birgiden

sindikatlaryň diňe öz gaýgysyny edýändigi, öz bähbidini bilýändigi belli...

A işçi? İşçi hak-hukuk ugrundaky göreviň niresinde?

Magdan känlerindäki wagşyýanalygyň – işçi ölümleriniň sebäplerini analiz etjek bolsak, hakykaty bilmeli bolýas. A.Eýnsteýniň sözi bar:

«Eger hakykaty aýan etmek isleýän owadanlamagy ussa goý».

Hawa, ýurдумyzda bedibagt işçi bu ugur-utgasyz düzgüne boýun egip mazara oklanmagyna nämüçin kaýyl bolýar? Tragediýanyň işçi tarapy-da bar. Şeýle:

Uzak ýyllaryň dowamynda (Magdan-Iş we Ýerasty-Iş ýaly) sindikatlarda işlän, Orta Gündogar Tekniki uniwersitetinde iş-iş beriji gatnaşyklarynyň taryhy boýunça okadan, zähmet durmuşynda degişli ellä golaý kitap ýazan Ýyldyrym Koç «Türkiýede işçiler synpynyň taryhy» kitabynda şy hakykatyň aşagyny çyzýar:

«Türkiýede giňden ýaýran gyşarma işçiler synpyna degişli kesgitlemeleriň subýektiwizme (islegiňe görä düşündirişe) we uwriýerizme (işçi öwgüsine) taýmasydyr. Anyk şertleriň anyk çözgütlerini tapmagyň deregine, kelleden näme geçse şony hakykatyň ýerine goýmak garaýsy pöwhe kesgitlemelere ýol açýar...»

Ýyldyrym Koç ýurдумzdaky işçiler synlynyň profili-çemeleşme galyby hakda şeýle diýýär:

«- Doly sada, bisowat ýa-da gorkak diýip bolmaz, özünü alyp baryşlary ýasaýan şertleri göz öňüne tutulanda gysga wagtlyk bähbitler nukdaýnazardan örän rasionaldyr...

- Yüzlerce ýyl oba durmuşynda ýaşamagyň tejribesi bilen eserdeň hereket edýändigi, üstünlik gazanjagyna gözü ýetmese, mejbür bolmasa töwekgelçilik etmeýändigi, hak-hukugyň goragynda wagtal-wagtal yza tesmegi, amatly pursata garaşyp başarıandygy we hak-hukuk almada iñ az çykajyly, iñ aňsat ýoly tapmada örän ugurtapyjy bolandygydyr...»

Gürrünsiz, bu kesgitlemeleriň üstünde jedelleşip bolar.

Ýyldyrym Koç sözünü şeýle dowam edýär:

«Ýonekeý işçi ideologik taýdan alanda kapitalizmiň miwesidir. Kapitalizmiň girizen jemgyýetçilik gatnaşyklarynyň täsiri bilen ýekebaradır we diňe özünü bilyär, gerek bolsa (duz iýşen) ýoldaşlarynyň kellesinden basyp ýokaryk dyrmaşmaga taýýar, beýlekilerden kem galmajak bolup, gazanany bezenenine ýetmese-de, özünü görkezmek üçin pul sowurmaga höwesli...»

Ýeri...

Ýene nägadar işçi ölmeli, ezilmeli?

Häkimiýetleriň we köp sary sindikatyň muňa diňe tomaşa edip oňýandygyny göresi gelenokmyka?

Ýyldyrym Koç işçileriň düýp arzyly sepgidiniň-azatlygynyň diňe şu ýagdaýda mümkün boljagyny-da ýazýar:

«Kapitalizme, kapitalizmiň demikdiriji eksplutasiýasyna, adam gatnaşyklaryndaky ýalňyzlaşma-diňe özüňi bilmeləşmä, göz üçin pul sowmalara we tebigatyň harlanmagyna garşıy görəşdir...»

Ýagny:

Işçiler synpynyň ýurdunyň demokratik, azat, garaşsyz, adalatly gelejegini gurmazdan azatlygy üpjün etmek mümkün däl. Diýmek: Ölümleri duruzmagyň ýoly öz gämiňi däl-de, watanyň gämisini halas etmekden geçýär.

Işçiler synpyna öňbaşçylyk edip biljek partiýa barmy? Bu sowalyň jogabyны özüñiz beriň...

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 21.10.2022. Publisistika